

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA
DRUGA SEKCJA

**SPRAWA ZWIĄZEK NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO
przeciwko POLSCE¹**

(SKARGA nr 42049/98)

WYROK – 21 września 2004 r.

W sprawie Związek Nauczycielstwa Polskiego przeciwko Polsce,
Europejski Trybunał Praw Człowieka (Druga Sekcja), zasiadając jako Izba
złożona z sędziów:

Pan J. -P. COSTA, *przewodniczący*,
Pan A. B. BAKA,
Pan K. JUNGWIERT,
Pan V. BUTKEVYCH,
Pani W. THOMASSEN,
Pani A. MALURONI,
Pan L. GARLICKI, *sędziowie*,
oraz Pani S. DOLLÈ, *Kanclerz Sekcji*,

po obradach na posiedzeniu niejawnym 9 grudnia 2003 r. i 31 sierpnia 2004 r.,
wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w ostatniej z wyżej wymienio-
nych dat:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 42049/98) wniesionej przeciwko Rzeczpospolitej Polskiej do Europejskiej Komisji Praw Człowieka („Komisja”) na podstawie dawnego art. 25 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez polskie stowarzyszenie Związek Nauczycielstwa („skarżące stowarzyszenie”) 10 grudnia 1997 r.

¹ Wyrok stanie się ostateczny w warunkach określonych w art.44 & 2 Konwencji. Wyrok może podlegać korekcie edytorskiej.

2. Rząd polski („Rząd”) był reprezentowany przez pełnomocników pana K. Drzewickiego, a następnie przez pana J. Wołosiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżące stowarzyszenie zarzuciło, że wbrew postanowieniom art. 6 i 13 Konwencji nie mogło dochodzić swojego roszczenia cywilnego przed sądami.

4. Skarga została przekazana do Trybunału 1 listopada 1998 r., wraz z wejściem w życie Protokołu nr 11 do Konwencji (art. 5 § 2 Protokołu nr 11).

5. Skarga została przydzielona Drugiej Sekcji Trybunału (art. 52 § 1 Regulaminu Trybunału). W ramach tej Sekcji utworzona została Izba, która rozpoznawała sprawę (art. 27 § 1 Konwencji) jak stanowi art. 26 § 1 Regulaminu Trybunału. 1 listopada 2001 r. Trybunał zmienił skład swoich Sekcji (art. 25 § 1 Regulaminu). Niniejsza sprawa została przydzielona nowo utworzonej Drugiej Sekcji.

6. Na mocy decyzji z 9 grudnia 2003 r. Trybunał uznał skargę za dopuszczalną.

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

7. W 1964 r. władze administracyjne przekazały skarżącemu stowarzyszeniu w zarząd oraz użytkowanie nieruchomości, którą w 1962 r. Skarb Państwa odebrał stowarzyszeniu religijnemu. W decyzji o przekazaniu określono, *inter alia*, że z chwilą wygaśnięcia użytkowania skarżącemu stowarzyszeniu przysługiwało będzie wynagrodzenie z tytułu nakładów poniesionych w związku z pracami budowlanymi przeprowadzonymi w budynkach, pomniejszone o normalne koszty utrzymania.

8. 20 października 1992 r. Komisja Majątkowa w Warszawie („Komisja Majątkowa”) utworzona na podstawie ustawy o stosunku państwa do kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, zwróciła nieruchomość stowarzyszeniu religijnemu. Komisja Majątkowa orzekła, że stowarzyszenie religijne zwróci skarżącemu stowarzyszeniu jego nakłady w kwocie 420 353 658 starych złotych (42 035 nowych złotych)². Kwota ta oparta była na kalkulacji opracowanej przez eksperta. Skarżące stowarzyszenie zakwestionowało tę kwotę i zaproponowało swoją własną kalkulację. Jednakże Komisja Majątkowa uznała, że nie jest właściwa do badania jakichkolwiek dalszych roszczeń. Decyzja Komisji zawierała klauzulę, zgodnie z którą przedmiotowa decyzja nie naruszała prawa skarżącego do dochodzenia, na zasadach ogólnie obowiązujących przepisów prawa, dalszych roszczeń odnoszących się do decyzji z 1964 r.

9. Skarżące stowarzyszenie wniosło następnie do Sądu Wojewódzkiego w Przemyślu pozew przeciwko Skarbowi Państwa, w którym, opierając się na

² Suma odpowiadająca w tamtym czasie kwocie około 21.000 FF.

treści decyzji z 1964 r., w której władze administracyjne uznały prawo skarżącego do nakładów, zażądało zwrotu pozostałej części nakładów. Skarżące stowarzyszenie powołało się także na decyzję Komisji Majątkowej z 20 października 1992 r.

10. 15 grudnia 1995 r. sąd przyznał skarżącemu stowarzyszeniu kwotę 546 133,02 PLN (nowych złotych)³ z tytułu zwrotu nakładów. Sąd odwołał się do tej części decyzji z 1964 r., która mówiła, że skarżące stowarzyszenie będzie uprawnione do odzyskania nakładów poniesionych w związku ze wszelkimi pracami budowlanymi przeprowadzonymi w budynkach, pomniejszonych o normalne koszty utrzymania.

Obie strony postępowania odwołały się od wyroku.

11. 13 czerwca 1996 r. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie postanowił zwrócić się do Sądu Najwyższego z pytaniem prawnym, czy ustawa z 1989 r. o stosunku państwa do kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej wykluczała możliwość występowania do sądu cywilnego z roszczeniami wynikającymi z użytkowania mienia, które zostało zwrócone pierwotnemu właścicielowi na mocy orzeczenia Komisji Majątkowej.

12. 27 czerwca 1996 r. Sąd Najwyższy przyjął uchwałę, w której odpowiedział twierdząco na pytanie Sądu Apelacyjnego.

13. Sąd Najwyższy zauważył, że ustawa z 1989 r. odnosiła się, *inter alia*, do szczegółowego zagadnienia, a mianowicie do uporządkowania kwestii majątkowych, które powstały na skutek przeprowadzonych w przeszłości wywłaszczeń skierowanych przeciwko kościołowi katolickiemu. Sąd odnotował, że postępowanie przed Komisją Majątkową obejmowało uczestnictwo wszystkich zainteresowanych stron. Decyzje Komisji służyły w istocie rozstrzygnięciu wszelkich roszczeń majątkowych wynikających z przeprowadzonych w przeszłości wywłaszczeń. Roszczenia takie – włączając roszczenia dotyczące nakładów poniesionych przez dawnego użytkownika mienia – mogły być wnoszone do sądu cywilnego jedynie w wyjątkowych przypadkach określonych w art. 64 ustawy z 1989 r., tj. kiedy Komisja Majątkowa nie mogła zwrócić mienia jego pierwotnemu właścicielowi. Sąd Najwyższy wskazał, że w następstwie orzeczenia Komisji Majątkowej Skarb Państwa przestał być właścicielem mienia. Według Sądu Najwyższego nie było podstaw, na których Skarb Państwa mógłby być po tej dacie pozywany do sądu cywilnego.

14. Uchwała brzmiała dalej:

Podstaw do dochodzenia przez powodowy Związek Nauczycielstwa Polskiego od Skarbu Państwa roszczeń nie może stanowić zamieszczony w orzeczeniu Komisji Majątkowej zapis, iż nie narusza ono prawa Związku do dochodzenia – na zasadach ogólnie obowiązujących przepisów – „ewentualnie innych roszczeń wynikających z decyzji byłego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Przemyśle z dnia 1 sierpnia 1964 r. (...)”. Stosowanie bowiem „ogólnie obowiązujących przepisów prawa” nie wchodzi w grę, a klauzuli zamieszczonej w orzeczeniu nie

³ Suma odpowiadająca w tamtym czasie kwocie około 273.066 FF

można w żadnym wypadku potraktować jako zobowiązania się Skarbu Państwa do zaspokojenia jakichś roszczeń (niesprecyzowanych – „ewentualnych”) powodowego Związku.

15. Część operatywna uchwały w stosownej części brzmi:

Orzeczenie Komisji Majątkowej działającej na podstawie ustawy z dnia 1 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (...) przywracające kościelnej osobie prawnej własność nieruchomości, zawierające rozstrzygnięcie w przedmiocie użytkowania tej nieruchomości przez dotychczasowego użytkownika oraz o obowiązku zwrotu poniesionych przez niego nakładów, wyłącza możliwość dochodzenia roszczeń z tytułu użytkowania również między tym użytkownikiem i Skarbem Państwa.

16. 5 grudnia 1996 r. Sąd Apelacyjny, opierając się na uchwale Sądu Najwyższego, uchylił wyrok Sądu Wojewódzkiego i oddalił pozew skarżącego stowarzyszenia. Obie strony postępowania odwołały się.

17. 20 czerwca 199 r. Sąd Najwyższy oddalił kasacje obu stron. Sąd Najwyższy odnotował, że skarga kasacyjna skarżącego stowarzyszenia była w istocie skierowana przeciwko uchwale Sądu Najwyższego z 27 czerwca 1996 r., tymczasem uchwała ta wiązała wszystkie sądy rozpatrujące przedmiotową sprawę.

II. WŁAŚCIWE PRAWO I PRAKTYKA KRAJOWA

18. Ustawa z 1 maja 1989 r. o stosunku państwa do kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi w stosownej części:

„Art. 61

1. Na wniosek kościelnych osób prawnych wszczyna się postępowanie, zwane dalej „postępowaniem regulacyjnym”, w przedmiocie przywrócenia im własności upaństwowionych nieruchomości lub ich części: (...)

Art. 62

1. Postępowanie regulacyjne przeprowadza Komisja Majątkowa, zwana dalej „Komisją”, złożona z przedstawicieli wyznaczonych w równej liczbie przez Urząd do Spraw Wyznań i Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski.

2. Uczestnikami postępowania regulacyjnego są oprócz wnioskodawcy wszystkie zainteresowane jednostki państwowe i kościelne. ...

5. Komisja rozpatruje sprawy w zespołach orzekających, w skład których wchodzi po dwóch członków wyznaczonych przez Urząd do Spraw Wyznań i Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski oraz po jednym przedstawicielu organów nadrzędnych nad uczestnikami postępowania. Przedstawicielem tym nie może być osoba reprezentująca uczestnika. (...)

Art. 63

1. Regulacja może polegać na:

1) przywróceniu kościelnym osobom prawnym własności (...),

- 2) przyznaniu odpowiedniej nieruchomości zamiennej, (...),
- 3) przyznaniu odszkodowania ustalonego według przepisów o wywłaszczeniu nieruchomości, w razie niemożności dokonania regulacji przewidzianych w pkt 1 i 2. (...)"

Zgodnie z art. 64, jeśli Komisja Majątkowa nie może rozstrzygnąć i wydać orzeczenia w sprawie wniosku o przywrócenie mienia, strony mogą skierować swoje roszczenia do sądu cywilnego.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 6 § 1 KONWENCJI

A. Stanowiska stron

19. Rząd był zdania, że skarżące stowarzyszenie mogło w toku postępowania korzystać ze wszystkich gwarancji sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy. Sprawa stowarzyszenia była rozpatrywana przez sądy trzech instancji, a stowarzyszenie mogło uczestniczyć w postępowaniu na takich samych zasadach jak jego oponent.

20. Rząd przyznał, że prawo skarżącego do dostępu do sądu zostało ograniczone. Jednakże zwrócił uwagę, iż uchwała Sądu Najwyższego uniemożliwiła skarżącemu wniesienie powództwa cywilnego tylko przeciwko Skarbowi Państwa.

21. Nie podlega kwestii, że decyzja z 1964 r. określała, że z chwilą zakończenia użytkowania mienia skarżące stowarzyszenie będzie uprawnione do odzyskania nakładów poniesionych w związku z rozbudową i utrzymaniem nieruchomości. Jednakże moc prawna tej decyzji wygasła w 1992 r. na skutek okoliczności, która nie mogła być przewidziana w czasie, kiedy wydano decyzję, a mianowicie z chwilą upadku reżimu komunistycznego.

22. Rząd wreszcie przekonywał, że ograniczenie odpowiedzialności Skarbu Państwa w sprawach podobnych do sprawy skarżącego służyła uzasadnionemu celowi, jakim jest ochrona państwa przed roszczeniami wynikającymi z działań prowadzonych wiele lat wcześniej, zgodnie z zupełnie innym systemem prawnym.

23. Skarżące stowarzyszenie zauważyło wprawdzie, iż wbrew twierdzeniu Rządu jego sprawa nie była rozpatrywana przez sądy trzech instancji, ponieważ tylko sąd pierwszej instancji badał meritum sprawy.

24. Następnie skarżące stowarzyszenie zauważyło, że tylko część nakładów, jakie poniosło w związku z rozbudową i utrzymywaniem przedmiotowego mienia została zwrócona. Ograniczenie prawa dostępu do sądu uczyniło niemożliwym uzyskanie zwrotu nakładów w całości.

25. Skarżące stowarzyszenie podkreśliło, że orzeczenie Komisji Majątkowej jednoznacznie wskazywało, że strony mogły dochodzić innych roszczeń cywilnych przed sądami cywilnymi.

26. Skarżące stowarzyszenie podkreśliło dalej, że ustawa z 1989 r. milczała o sprawie rozliczeń finansowych pomiędzy pierwotnym właścicielem i późniejszym użytkownikiem. Jediną konkluzją, jaką można było wyciągnąć z ustawy było, że roszczenia mogły być dochodzone w postępowaniu przeciwko Skarbowi Państwa. Jednakże dostęp do takiego postępowania odmówiono stowarzyszeniu z uwagi na uchwałę Sądu Najwyższego. Stowarzyszenie przypomniało w związku z tym, że Sąd Najwyższy wykluczył możliwość dochodzenia roszczeń „także ... pomiędzy użytkownikiem i Skarbem Państwa” oraz wskazał, że słowo „także” nie pozostawiało wątpliwości, że jakiegokolwiek powództwo sądowe było wykluczone, bez względu na to, czy było ono skierowane przeciwko Skarbowi Państwa czy przeciwko pierwotnemu – i obecnemu – właścicielowi przedmiotowego mienia.

27. Skarżący skonkludował, że istota jego prawa dostępu do sądu została naruszona.

B. Ocena Trybunału

1. Zasady ustanowione w orzecznictwie Trybunału

28. Artykuł 6 § 1 Konwencji gwarantuje prawo dostępu do sądu skarżącemu, który ma choćby sporne podstawy do roszczeń dotyczących praw cywilnych lub obowiązków (patrz między innymi *Le Compte, Van Leuven and De Meyere przeciwko Belgii*, wyrok z 23 czerwca 1981 r., Seria A nr 43, §§ 44, *Tre Traktörer przeciwko Szwecji* z 2 lipca 1989 r., Seria A nr 159, str. 18, § 40 oraz *Z and Others przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, nr 29329/95, [GC], ECHR 2001-V, §§ 91-92). Niniejsze postanowienie stosuje się do sporów o „autentycznym i poważnym charakterze” odnoszących się do istnienia oraz zakresu i sposobu, w jaki to prawo jest wykonywane (*Bentham przeciwko Niderlandom*, wyrok z 23 października 1985 r., Seria A nr 9, str. 15, § 32).

29. Prawo dostępu do sądu nie jest jednakże prawem absolutnym. Może ono zostać poddane uprawnionym ograniczeniom, na przykład terminom ustawowym lub okresom przedawnienia, zabezpieczeniom kosztów, regulacjom dotyczącym nieletnich lub osób umysłowo chorych, etc. (patrz *Stubbings and Others przeciwko Zjednoczone Królestwo*, wyrok z 22 października 1996 r., *Reports 1996-IV*, str. 1502-3, §§ 51-52; *Tolstoy Miloslavsky przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, wyrok z 13 lipca 1995 r., Seria A nr 316-B, str. 80-81, §§ 62-6). Kiedy prawo dostępu osoby indywidualnej zostało ograniczone, czy to z powodu działania prawa, czy faktycznie, Trybunał rozstrzygnie, czy nałożone ograniczenie powodowało zniweczenie istoty prawa, a w szczególności, czy służyło uprawnionemu celowi oraz czy istniał uzasadniony stosunek proporcjonalności pomiędzy zasto-

sowanymi środkami i zamierzonym celem (*Ashingdane przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, wyrok z 28 maja 1985 r., Seria A nr 93, str. 24-25, §§ 5)

2. Zastosowanie powyższych zasad do omawianej sprawy

30. W omawianej sprawie skarżące stowarzyszenie brało udział w postępowaniu przed Komisją Majątkową w Warszawie. Na podstawie art. 61 ustawy o stosunku państwa do kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej Komisje Majątkowe utworzone zostały w pierwszym rządzie po to, aby rozpatrywać wnioski kościelnych osób prawnych o przywrócenie im mienia, z którego zostały wyłączone przez reżim komunistyczny. Trybunał odnotowuje, że w toku postępowania przed Komisją Majątkową wyniknął spór dotyczący kwoty, która winna zostać przyznana skarżącemu stowarzyszeniu z tytułu wydatków na utrzymanie mienia. Ponieważ strony nie mogły się zgodzić co do wysokości należnej kwoty Komisja Majątkowa wyznaczyła dwóch ekspertów, którzy kwotę tę oszacowali na 420 353 658 złotych (42 035 nowych zł)⁴. Jednakże skarżące stowarzyszenie podważyło ustalenia ekspertów i zaproponowało swoją własną kalkulację kwoty, która winna zostać przyznana. Komisja Majątkowa w swoim orzeczeniu, które na podstawie przepisów ustawy z 1989 r. nie podlegało zaskarżeniu, nakazała stowarzyszeniu religijnemu zapłatę na rzecz skarżącego kwoty 420 353 658 złotych (42 035 nowych zł), tj. kwoty ustalonej w oparciu o opinie ekspertów.

31. Komisja Majątkowa miała zatem świadomość, że kwota jaką zamierzała przyznać była kwestionowana przez strony. Prawdą jest, że kwestia ta została częściowo rozstrzygnięta w orzeczeniu Komisji Majątkowej. Jednakże Trybunał nie widzi podstaw, na których można było w tamtym czasie racjonalnie przyjąć, że orzeczenie rozstrzygało spór w sposób, który był do zaakceptowania przez skarżących lub nie było innych roszczeń ze strony skarżącego stowarzyszenia. Trybunał odnotowuje w związku z tym, że wspomniane orzeczenie zawierało wyraźną klauzulę tej treści, że orzeczenie nie pozbawia skarżącego „na zasadach ogólnie obowiązujących przepisów” prawa do formułowania dalszych roszczeń związanych z decyzją z 1964 r.

32. Trybunał zauważa, że zwyczajne rozumienie tekstu wskazuje, że klauzula ta mogła być rozumiana jako odnosząca się do ogólnie obowiązujących przepisów prawa dotyczących rozstrzygnięcia o nakładach pomiędzy, z jednej strony, Skarbem Państwa jako właścicielem i z drugiej strony użytkownikiem mienia. W opinii Trybunału skarżące stowarzyszenie słusznie zatem przyjmowało, że była dla niego otwarta możliwość wniesienia roszczenia przeciwko Skarbowi Państwa do sądu cywilnego.

33. Trybunał następnie odnotowuje, że takie rozumienie zostało także zaakceptowane przez krajowy sąd pierwszej instancji. Sąd Wojewódzki w Przemyślu w swoim wyroku z 15 grudnia 1995 r. nie miał wątpliwości, że skarżące stowarzyszenie miało legitymację do wniesienia sprawy cywilnej do sądu oraz nakazał

⁴ Suma odpowiadająca w tamtym czasie kwocie około 21.000 FF.

na korzyść skarżącego stowarzyszenia zwrot nakładów w kwocie 546 133 nowych złotych⁵.

34. W świetle sporu, jaki powstał przed Komisją Majątkową oraz, mając na względzie w szczególności wyrok z 15 grudnia 1995 r., Trybunał jest przekonany, że spór był „poważny i prawdziwy”. Trybunał musi tylko odnotować w związku z tym, że kwota przyznana z tytułu nakładów przez sąd pierwszej instancji była dużo wyższa od sumy przyznanej na mocy orzeczenia Komisji Majątkowej.

35. Trybunał następnie odnotowuje, że dopiero w postępowaniu przed sądem apelacyjnym powstały wątpliwości odnośnie tego, czy w świetle szczególnego charakteru postępowania w sprawie uregulowania praw własności przewidzianego w ustawie z 1989 r. istotnie było intencją ustawodawcy przyznanie dawnym użytkownikom wywłaszczonych nieruchomości dostępu do sądu cywilnego. Sąd Najwyższy jednakże orzekł, że dostęp do sądu cywilnego nie przysługiwał stronom postępowania w sprawie uregulowania prawa własności, które zostało zakończone orzeczeniem Komisji Majątkowej.

36. Trybunał zauważa w związku z tym, że Sąd Najwyższy miał na względzie wyjątkowy charakter postępowania w sprawie uregulowania prawa własności. Według Sądu Najwyższego postępowanie to służyło załatwianiu wszelkich roszczeń wynikających z dawnego wywłaszczenia. Sąd Najwyższy zauważył także, że „nie ulegało wątpliwości”, iż powszechnie obowiązujące przepisy prawa dotyczące rozstrzygnięcia sporów o nakłady nie mogły być powoływane.

37. Trybunał zauważa, że w świetle uchwały Sądu Najwyższego skarżące stowarzyszenie, jako dawny użytkownik wywłaszczonego mienia, nie miało możliwości wniesienia roszczenia przeciwko Skarbowi Państwa do sądu cywilnego. Trybunał zauważa następnie, że pozwany Rząd nie wykazał, aby skarżące stowarzyszenie miało możliwość wniesienia roszczenia do sądu przeciwko pierwotnemu – a teraz także obecnemu – właścicielowi mienia. W sumie uchwała Sądu Najwyższego pozostawiła skarżącego bez jakiegokolwiek proceduralnej możliwości dochodzenia jego praw, zarówno przeciwko Skarbowi Państwa, jak i przeciwko stowarzyszeniu religijnemu.

38. Trybunał pragnie dodać, że pozwany Rząd nie przekonał go, aby cel ochrony państwa przed roszczeniami finansowymi wynikającymi z dawnych wywłaszczeń mógł uzasadniać tak znaczące ograniczenie prawa skarżącego do rozpatrzenia jego roszczeń przez sąd.

39. Trybunał zauważa, że skarżące stowarzyszenie poniosło znaczące wydatki na utrzymanie i użytkowanie przedmiotowego mienia przez dwadzieścia pięć lat. W opinii Trybunału, oraz wzięwszy pod uwagę konsekwencje ograniczenia skarżącemu stowarzyszeniu dostępu do sądu w związku z roszczeniami dotyczącymi nakładów na utrzymanie i renowację mienia, ograniczenie to musi być uznawane za nieproporcjonalne.

⁵ Suma odpowiadająca w tamtym czasie kwocie około 273.066 FF.

40. Trybunał pragnie także zauważyć, że w postępowaniu przed Komisją Majątkową skarżące stowarzyszenie zostało wprowadzone w błąd, co do możliwości wnoszenia roszczeń cywilnych do sądu. Gdyby od samego początku było oczywiste dla skarżącego stowarzyszenia, że nie było ono uprawnione do wniesienia pozwu do sądu cywilnego o pozostałe nakłady, można zasadnie przypuszczać, że skarżące stowarzyszenie dochodziłoby nawet bardziej aktywnie swojego roszczenia przed Komisją, a w konsekwencji mogłoby mieć większą szansę na odzyskanie większej części swojego roszczenia odszkodowawczego.

41. W tych okolicznościach Trybunał konkluduje, że skarżącemu stowarzyszeniu odmówiono prawa dostępu do sądu w związku z jego roszczeniem o zwrot poniesionych nakładów. Stosownie do tego miało miejsce naruszenie art. 6 § 1 Konwencji.

II. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 13 KONWENCJI

42. Skarżący zarzucił także, że okoliczności sprawy dały podstawy do naruszenia art. 13, który stanowi:

„Każdy, czyje prawa i wolności zawarte w niniejszej Konwencji zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka odwoławczego do właściwego organu państwowego także wówczas, gdy naruszenia dokonały osoby wykonujące swoje funkcje urzędowe.”

43. Zgodnie z powyższą konkluzją, co do zarzutu na gruncie art. 6 § 1, Trybunał uważa, że nie ma konieczności rozpatrywania sprawy na podstawie art. 13, ponieważ jego wymagania są mniej ścisłe i zostały skonsumowane przez wymagania art. 6 § 1 (patrz na przykład, *Sporrong and Lönnroth przeciwko Szwecji*, wyrok z 23 września 1982 r., Seria A nr 52, str. 32, § 88).

III. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

44. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

„Jeżeli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeżeli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

45. Skarżące stowarzyszenie domagało się odszkodowania z tytułu szkody, która, jak to zarzucono, wyniknęła z utraty możliwości zapewnienia rozstrzygnięcia o jego roszczeniach. Jeśli chodzi o szkodę materialną, opierając się na szacunkach przygotowanych przez biegłych majątkowych, obejmowało ono wartość

nakładów, które nie zostały zwrócone, w wymiarze 373 640 euro włączając odsetki ustawowe obliczone od 15 grudnia 1995 r., tj. dnia, kiedy sąd pierwszej instancji dopuścił roszczenie o nakłady, do 31 grudnia 2003 r.

46. Rząd zakwestionował żadaną kwotę odszkodowania stwierdzając, że była ona wygórowana. W opinii Rządu samo stwierdzenie naruszenia art. 6 § 1 Konwencji będzie stanowiło wystarczające słuszne zadośćuczynienie.

47. Trybunał uważa, że zasądzenie słusznego zadośćuczynienia musi być w sprawie oparte na fakcie, że skarżące stowarzyszenie nie mogło skorzystać z prawa dostępu do sądu. Trybunał nie może spekulować co do tego, jaki byłby ostateczny wynik postępowania dotyczącego nakładów. Prawdą jest, że sąd pierwszej instancji w swoim wyroku z 15 grudnia 1995 r. oszacował nakłady jakie należy zwrócić skarżącemu stowarzyszeniu na kwotę 546 133 02 nowych zł. Jednakże wyrok ten nie był ostateczny. Nie można zatem zakładać, że gdyby meritum sprawy zostało rozstrzygnięte w wyroku ostatecznym, skarżące stowarzyszenie otrzymałoby taką samą kwotę. Pomimo to Trybunał nie uważa, aby było niesłusznym uznanie, że skarżące stowarzyszenie doznało utraty możliwości polegającej na tym, że nie mogło uzyskać rozstrzygnięcia w sprawie meritum jego roszczenia (patrz *Tinnelly & Sons Limited and Others, and McElduff and Others przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, wyrok z 10 lipca 1998 r., *Reports 1998-IV*, str. 1633, § 93). Orzekając na zasadzie słuszności, Trybunał przyznaje skarżącemu stowarzyszeniu 10 000 EUR.

C. Koszty i wydatki

48. Skarżące stowarzyszenie zażądało 916 47 euro z tytułu kosztów prawnych i kosztów tłumaczenia poniesionych w postępowaniu przed Trybunałem i przedłożyło stosowne rachunki na poparcie tego roszczenia.

49. Rząd zwrócił się do Trybunału o dokonanie zasądzenia, jeżeli w ogóle, tylko w takim zakresie, w jakim koszty i wydatki były faktycznie poniesione, były poniesione niezbędnie oraz były umiarkowane, jeśli chodzi o ich wysokość. Rząd powołał się na wyrok *Zimmermann i Steiner przeciwko Szwajcarii* z 13 lipca 1983 r. (Seria A nr 66, str. 66, § 36).

50. Trybunał uznaje, że kwota dochodzona przez skarżącego nie jest nierozsądna, zarówno jeśli chodzi o stawkę i liczbę godzin pracy jak i o wysokość całkowitej dochodzonej kwoty. Trybunał w związku z tym przyznaje skarżącemu 916 euro z tytułu kosztów prawnych i wydatków wraz z należnym podatkiem.

D. Odsetki za zwłokę

51. Trybunał uważa, że odsetki powinny być oparte na minimalnej stawce kredytowej Europejskiego Banku Centralnego, do której należy dodać trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYŃ TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje*, że nastąpiło naruszenie art. 6 § 1 Konwencji;
2. *Uznaje*, że nie jest konieczne rozpatrywanie zarzutu skarżącego stowarzyszenia na gruncie art. 13 Konwencji;
3. *Uznaje*, że
 - (a) pozwane państwo zapłaci skarżącemu w terminie trzech miesięcy od dnia, kiedy wyrok stanie się prawomocny zgodnie z art. 44 § 2 Konwencji 10.000 euro (dziesięć tysięcy euro) z tytułu szkody niematerialnej oraz 916 euro (dziewięćset szesnaście euro) z tytułu kosztów i wydatków wraz z należnym podatkiem od powyższych kwot; sumy te zostaną przeliczone na walutę narodową pozwanego państwa według kursu obowiązującego w dniu zapłaty;
 - (b) od upływu wymienionego terminu trzech miesięcy do dnia wypłaty od powyższej kwoty zostaną naliczone odsetki w stawce równej minimalnej stawce kredytowej Europejskiego Banku Centralnego powiększone o trzy punkty procentowe.
4. *Odala* pozostałe roszczenia skarżącego o słuszne zadośćuczynienie.

Sporządzono w języku angielskim i ogłoszono na piśmie 21 września 2004 r., zgodnie z art. 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

S. DOLLÉ
Kancierz

J.-P. COSTA
Przewodniczący